

ПРИЧИНИ ТА ФАКТОРИ, ЩО СПРИЯЮТЬ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Рідель Тетяна Миколаївна

ORCID ID: 0000-0002-6980-7975

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов

Сумський національний аграрний університет

Україна

Розвиваючи комунікативні здібності студентів, викладачі часто користуються різними інтенсивними методиками, навчаючи мови в емоційно-смісловій ситуації, без якої вкрай важко направити навчання в практичне русло.

Існує безліч причин, які впливають на мотивацію до вивчення іноземної мови. Однією з причин часто виявляється слабка віра в себе і свої можливості. Викладачеві важливо виявити мотиви, що обмежують і стримують, переформувати їх і розвинути нові, що сприяють навчанню і підтримують його.

Викладачеві важливо визначити конкретні причини низької мотивації. Вони часто криються в попередньому досвіді навчання. Низька мотивація пов'язана з тією цінністю, яку студент надає мовній компетентності, а також бажанню отримувати задоволення від пізнавального процесу.

Дуже часто очікувана швидкість розвитку комунікативних здібностей не збігається з реальним темпом просування, тому слід з'ясувати причину і намітити точну стратегію просування, індивідуальний освітній маршрут або освітню траєкторію, щоб створити модель ефективної реалізації цілей того, хто навчає і того, хто навчається.

Викладачеві слід вибирати інтерактивні курси, технології, програми і віддавати перевагу інтенсивним методикам та формувати ставлення студентів до домашніх завдань і способу їх виконання. Перетворення процесу навчання

спілкуванню іноземною мовою в гру з собою та іншими сприяє активізації і підвищенню мотивації.

Однією з причин, що гальмують розвиток комунікативних здібностей студентів, є страх припуститися помилки, оскільки їх засмучують помилки в процесі комунікації іноземною мовою. Виникає страх здаватися дурним, смішним, невмілим, неуспішним серед своїх однолітків і т. д. Корисно виробити у них нове ставлення до помилок. Викладачеві слід переконувати, що помилки свідчать про те, що вони вчаться і активно це роблять. Однак, якщо вони допускають їх занадто часто в одному виді компетенції, то це означає що, або сам викладач володіє недостатнім рівнем розвитку комунікативної компетенції, або той, якого навчають, та викладач використовують невірний спосіб навчання і від цього страждає в першу чергу не тільки сам процес ефективного розвитку комунікативних здібностей студента, а й впевненість в їх реалізації, тобто в успіху навчання спілкуванню.

Затребуваність знань і умінь спілкуватися іноземною мовою спонукає різні категорії людей відвідувати курси і факультативи з підвищення комунікативної компетентності в сфері професійної діяльності. Існує поширена думка, що курси нічого не дають, тому не слід навіть за них братися. Ця поширена думка, що обмежує мотивацію, свідчить про небажання деяких студентів самостійно щось робити. Вони вважають, що курси повинні вчити швидко і якісно. Хоча життя доводить протилежне – є безліч людей, яким допомогли конкретні освітні курси, системи і методики. Найдавніша мудрість говорить: не можна навчити, а можна тільки навчитися. Необхідна власна ініціатива. Людина вчиться спілкуванню тільки активно взаємодіючи з навколишнім світом. Найефективніші освітні технології і методики також допомагають вчитися і пропонують оптимальні стратегії і способи активного просування. Однак досвід людини набуває особисто і особистісно. Неуспіхи і невдачі в досягненні достатнього рівня розвитку комунікативних здібностей студенти часто пояснюють браком часу для занять іноземною мовою. У цій ситуації можна дати такі поради: на гідну ідею час завжди знаходиться! Викладачеві необхідно навчити студента раціонально

планувати свої справи і ефективно розподіляти власний час, не вибирати занадто «витратну» з точки зору часу систему навчання.

Оволодіння спілкуванням іноземною мовою повинно носити ціннісний характер і стати важливою метою для студентів. Багатий і змістовний навчальний матеріал підсилює мотивацію до розвитку комунікативних умінь і навичок іноземною мовою. Необхідно розробити ефективну модель реалізації освітніх цілей зі стадіями розвитку комунікативної компетентності в тій мовній царині, яка представляє індивідуальний інтерес студента.

Ефективною стратегією в процесі формування і розвитку комунікативних здібностей студентів є їх періодична рольова участь при виконанні інтерактивних комунікативних вправ в мікро і макро групах. Для досягнення цієї мети освітній процес повинен будуватися виходячи з особистісних і індивідуальних особливостей людини з метою їх подальшого розвитку. Безсумнівно, важливо враховувати вже наявний індивідуальний досвід студента (зокрема, досвід освоєння рідної мови і володіння нею).

Ефективному розвитку комунікативних здібностей також сприяють евристичні принципи навчання, тому слід залучати студентів до самостійного відкриття мовних закономірностей. Те, що відкрито самостійно, запам'ятовується на все життя.

Групові форми роботи мають значну перевагу над індивідуальними, так як дозволяють організувати багатовимірну комунікацію і переходи з позиції «учня» в позицію «вчителя».

Традиційна академічна система навчання іноземних мов в закладі вищої освіти довгі роки виходила лише з закономірностей граматики, лексики, етимології і т. п. конкретної мови як наукової галузі знань. Усім добре відомо, що деяка частина студентів без додаткових зусиль (репетитори, поїздки в країни носіїв досліджуваної іноземної мови, використання інтерактивних методик) не може опанувати іноземною мовою. Для того, щоб навчання спілкуванню іноземною мовою стало ефективним, необхідно враховувати особистісну складову в освітньому процесі, яка виражається, перш за все, в індивідуальних

пізнавальних стратегіях і пізнавальних перевагах. Перебуваючи в мовному оточенні рідної країни безперервно, людина оточена рідними та близькими і використовує модель несвідомого навчання, так як вони передають мовну компетентність, при цьому відбувається багаторазове повторення ключових структур: імен, займенників, основних дієслів, назв найбільш важливих предметів і освоюються цілісні мовні структури, набір логічно пов'язаних висловлювань. Таким чином, відбувається комбінація індуктивного і дедуктивного способів навчання. Освоєння мови і діяльність поєднані смисловим контекстом.

Розглядаючи логічний рівень цінностей і переконань, важливо ще раз відзначити наявність мотивації, викликані природними потребами, яка, в свою чергу, на даному етапі надцінна. Освоюючи спілкування іноземною мовою, студент переслідує мету досягти ясного і конкретного бажаного результату. А саме оточення і зворотний зв'язок від комунікантів (співрозмовників) сприяють розвитку позитивних очікувань, особливо на етапі рефлексії. Віра викладача в успіх студента і створення ситуації успіху породжує його власну віру, не залишаючи місця для сумніву.

Знаючи про те, що найбільш високий логічний рівень визначає попередні (закономірність, що діє в ієрархії логічних рівнів), необхідно відзначити важливість розвитку позитивних особистісних установок на успішне оволодіння іноземною мовою, а також розвиток віри студента в свої здібності і можливості. Цьому має бути приділена особлива увага на заняттях з навчання спілкуванню іноземною мовою з метою розвитку комунікативної компетентності, пов'язаної зі спілкуванням в професійній діяльності. З точки зору логічного рівня особистісної своєрідності і я-концепції корисно підкреслити, що той, кого навчають, освоює спілкування іноземною мовою, з її допомогою починає усвідомлювати свою сутність і відміну від інших людей. Завдяки мові, діяльності і спілкуванню відбувається самоідентифікація. Ми хочемо звернути особливу увагу на те, що освоєння процесу спілкування зачіпає всі логічні рівні особистісного досвіду, а точніше, з моменту розвитку мови відбувається

найпотужніше взаємне збагачення особистого досвіду і однієї з його автономних структур – мови. На жаль, мало хто з тих, хто навчається, замислюється, що зміниться в його самоідентифікації з освоєнням спілкування іноземною мовою і розвитком комунікативної компетентності в області професійної діяльності. А з боку викладачів допускаються непрошені педагогічні помилки щодо оцінки особистості людини і її здібностей. Юнацький вік характеризується підвищеною чутливістю до спілкування, самореалізації, самоствердження і особистих успіхів. Це означає, що студенти здатні моментально припинити навчання, відчуваючи напругу від подібного негативу.

Багато в чому подібні особистісні оцінки походять від безсилля викладачів перед аналізом причин небажання вчитися або усвідомлення низької результативності навчання, так як відсутні конкретні інструменти аналізу процесів і результатів, які привели до незадовільних наслідків, а також технології їх усунення і розвитку успішних стратегій навчання і розвитку комунікативних здібностей студентів. З боку ж студентів подібні пророцтва можуть сприйматися серйозно, зважаючи на значну підтримки на рівні сформованої системи особистих негативних переконань.

Висновки. Таким чином, для побудови особистісно-орієнтованої стратегії навчання спілкуванню іноземною мовою на більш детальному рівні розгляду ми виходимо з таких ключових позицій:

- Для формування і розвитку комунікативних здібностей іноземною мовою необхідно використовувати природні механізми і стратегії освоєння рідної мови, опори на неї або порівняння мовних явищ рідної та іноземної мов, що зачіпають всі логічні рівні індивідуального досвіду: від оточення до особистісної своєрідності і надмети.

- Необхідно особливим чином оформити навчальний комунікативний простір з метою організації різних динамічних вправ. Важливо передбачити легкість переміщення навчальних столів для організації реальних побутових ситуацій ділового спілкування: фуршетного сніданку в кафе з іноземцем, бесіди

за круглим столом, відвідування театру, поїздки в таксі, корпоративної вечірки і т. д.

- У розподілі різних мовленнєвих видів діяльності пріоритет слід надавати реальній розмовній практиці, щоб постійно моделювати життєві ситуації ділового спілкування іноземною мовою з метою надбання конкретного особистісного досвіду і комунікативної компетентності, і лише потім навчати читання та письма, коли студент вже розуміє те, про що він читає і пише.

- Навчання всім мовним формам в області ділового спілкування необхідно будувати, використовуючи всі три сенсорні системи сприйняття одночасно або послідовно. Важливо представляти матеріал в схемах, тобто графічно, промовляти, співати, слухати мелодику мови, діяти. Ефективно займатися драматизацією, рольовими та діловими іграми, проведенням ділових розмов і дискусій, круглих столів, прес-конференцій та презентацій. Особливо корисно вимовляти іноземні слова і терміни, зображуючи їх усім тілом, а дієслівний ряд супроводжувати відповідною дією.

- Слід постійно створювати емоційно-сміслові ситуації, в яких спеціально об'єднані професійна термінологія і розмовні зразки навколо однієї ключової теми в сфері ділового спілкування. Для цього корисно використовувати принципи побудови когнітивних семантичних образів і карт-опор, якими можна користуватися протягом всього часу розвитку комунікативної компетентності як посібником, зробленим для себе особисто у власному смисловому полі.

- Необхідно забезпечувати динамічні переходи від дрібних дидактичних одиниць до більш великих. Так, наприклад, важливо вже з перших занять з розвитку комунікативних здібностей в області ділового спілкування іноземною мовою не тільки освоювати найбільш вживані професійні терміни (дієслова та іменники), але і приділяти увагу цілим смисловим фразам, розмовним зразкам.

- Навчання необхідно будувати з урахуванням перерозподілу фокусів довільної і мимовільної уваги. Для цього можна зміщувати мету навчання в контекст ігрової або сенсорної діяльності. Наприклад, можна влаштовувати музичні паузи, де під музику будуть звучати професійні терміни досліджуваної

теми з українським перекладом, а студенти повинні фокусуватися не на значенні слів та правильності вимови, а на мелодичному малюнку твору, що звучить. Таким чином, запам'ятовування відбувається мимоволі, в атмосфері релаксації і безстрессово. Особливо добре проводити подібні вправи для інтеграції знань.

- Необхідно більше використовувати можливості позитивного зворотного зв'язку від учасників групи і викладача, намагатися закріплювати тільки позитивні результати навчання. Опитування студентів про ефективність занять і про те, що представляє для них особливий інтерес – все це сприяє активізації студентів у освітньому процесі.